

הלכות תפלין סימן מג

דליקא למחש לניצוצות, אכל משתין מעמד (ד) פשיטא דאסור דלא עדיף מבית-הכסא עראי, והוא הדין אם משתין מן-שם או בעפר (ה) תחיה דליקא ניצוצות, מבית-הכסא עראי (ו) נמי שרי, ואין חלוק בין קבוע לעראי לענין זה, אלא דבית-הכסא קבוע מסתמא עושה צרכיו (ג) מן-שם ובית-הכסא עראי מסתמא עושה מעמד הואיל ואינו נפנה (ד) לגדולים (כ"י בשם י"י ומגדל-עוז): (ז) *ויבבית-הכסא עראי מותר להשתין בהם קשהם בראשו, ואכל אם אוחזין בידו אסור להשתין בהם מעמד אפלו אם תופס אותם בכדו, (ח) מפני שצריך לשפשף בידו ניצוצות שברגליו, אלא (ט) חולצין ברחוק (י) ארבע אמות ונותנים (י) להבדלו. *וימדדרי הרמב"ם בראיה שאסור להשתין (יא) קשהם בראשו, בין בבית-הכסא קבוע בין בבית-הכסא עראי, ויש לחש (יב) לרבנן: ב *בית-הכסא קבוע הינו שיש בו צואה והוא עליפני השדה (יג) בלא (ו) תפינה: ג (יד) *בית-הכסא עראי (ו) הינו כגון להשתין מים שאין אדם הולך בשבילים לבית-הכסא, והפעם הזאת נעשה במקום הזה (טו) בית הכסא תחלה: ד (טז) אם הם בחיקו ונגזר חגורה (יז) או בכדו בידו מותר, בין להשתין בין (ס) לפנות: ה *אם רוצה לבגס (יח) לבית-הכסא קבוע לצשות צרכיו, חולצין ברחוק ארבע אמות: הנה ויש אומרים אפלו בלא (ע) צרכיו (כ"י בשם רב האי), (טז) וטוב להחמיר: וגולצין ברצועות שלחן

באר היטב

לכ"כ עראי ומש"ה הרבה להקשות ע"ש ולא דק, וענין בית: (ו) תפינה. אכל משהוא בספירה חולץ ומשתין אלאחר רא"צ למרחיק ד"א, מ"א ע"ש: (ז) הינו ר"ל הא דאמרינן לעיל דמותר להשתין בו בתפלין שבראשו הינו במקום שאין רגילות לפנות שם: (ח) לפנות. ע"ע דבס"א פתח אפלו תופס אותם בכדו אסור. וי"ל דתקא מניי שקשתיים בכדו שאף אם ישפשף בידו לא יפלו התפלין, מ"א וע"י ט"ז: (ט) צרכיו. והא דנקט השו"י רש"ע סת"א א אסור

משנה ברורה

ובכד (ג) ויניו כנגד לבו, כמו שכתוב בסעיף ה: (ד) פשיטא דאסור, באוחזין בידו, שמא ינקט הניצוצות, והוא הדין קשהם בראשו דאסור, דחשיבין שמא ילש וינעשה בהם צרכיו (פמ"ג): (ה) תחוח. או במקום (ד) מדרון: (ו) נמי שרי, ואין חלוק וכו'. ומקל מקום (ה) יש חלוק קצת, דבקבוע ויש חשש שמא ינעשה צרכיו, צריך שיהיה בכדו וכו', כמו שכתבתי בסעיף קטן ג, ובעראי אפלו בידו לבר נמי מותר בזה, דליקא תש"ש ניצוצות: (ז) ובבית-הכסא עראי וכו'. דלא גזרינן בה שמא ינעשה בהם, ורק שיזהר שלא יפיה בהם: (ח) מפני שצריך וכו', וחשיבין (ו) שמא ישפשף הניצוצות שפולטין על רגליו ביד שאסור בה התפלין: (ט) חולצין ברחוק וכו'. ענין מנג'ראברהם שכתב, דמה שכתב המחבר מתחלה "אסור להשתין בהם מפני" מניי בין בעראי

(ג) מן-שם. לכן קשהם בראשו אסור אפלו להשתין, וזוהי שמא ינעשה צרכיו: (ד) לגדולים. לכן בבחי"כ עראי מותר דלא גזרינן שמא ינעשה בהם: (ה) ד"א. כ"כ השו"י ונא"י אר"שא דהינו בבחי"כ קבוע דאסור להשתין קשהם בראשו אלא חולצין ברחוק ד"א, וממילא שמעינן בבחי"כ עראי דאסור קשהם בידו אין הפנה רק שתתם להבדלו, אכל מ"מ א"צ להסיר מידו ברחוק ד"א, ט"ז מ"א, ובתשבות מט"ה"סוף ח"י ס"פ ה הבין שפ"י השו"י אלא חולצין ברחוק ד"א קאי נמי

באר הגולה

* ובבית-הכסא עראי מותר להשתין בהם קשהם בראשו, פשוט והוא הדין לענין תפלין (של) [שעל] ודעו, וכן אימא להר"א בספר התרוקח, ודלא כהפריי קנזים, ונראה, שפ"י הקריכות מעל כתיבתו שלא יבוא לשפשף פס: * בית-הכסא קבוע הינו שיש בו וכו'. נראה לכאורה דאפלו אם עתה אין בו צואה כלל, כיון שהוא מקום שרגליו לפנות שם, מותרין שמא ינעשה צרכיו, ולא נקט המסביר לשון זה רק להורות לנו דאם יש צואה במקום הזה, וחי חשיבין שמא הוא ינעשה צרכיו בס"פ במקום הזה, ואפלו אם ער עתה לא נהי זה המקום מותר לפנות, וכן נראה מה דפ"י המסביר "בית תפינה", להורות דאם הוא בתפינה חשוב כמאן דלימא ופ"ה אם אותו המקום אינו מותר לפנות ער עתה, וענין מנג'ראברהם שצ"ח קטן וי"ח שפ"ה על הפתחה, וי"ח זה נראה כפ"י. * בית-הכסא עראי וכו'. ובית-הכסא תחלה. ענין מלשנה בחרה בשם השו"י מקדים, ואם הוא מקום תפ"י מניי מירגלים תפ"י תמיד שם, לכאורה המקום הזה דין בית-הכסא קבוע יש לו, דלא גרע מעב"ש של מירגלים תפ"י ודעו כצ"ח

ובין בקבוע, וכמו שכתב בהג"ה, ומה שכתב "אלא חולצין ברחוק ד" אמות" מניי בקבוע, דאי בבית-הכסא עראי, חולץ ומשתין אלאחר, וכן כתב השו"י: (י) להבדלו. והוא בעצמו אסור לאחו כהן אז (ז) אף דמניי בקבוע מובא לקמן בסעיף ה דנאחו בכדו וכו', בין דמניי לשמשותין מטעם וחשיבין משום ניצוצות: (יא) קשהם בראשו. (מ) והוא הדין בזרעו, דסבירא לה דגזרינן שמא יפיה בהם, אכל כשהן בכיסן ואוחזי הכיס בידו מותר להשתין כהן לדברי הכל, שפ"ה בביטן אין אסור בהפחה, כמו שז"תבאר בסימן מד: (יב) לרבנן, ולעת הצורך, כגון שיתבטל על-ידי זה מתפלה בעבור, יכול לסתור אדעה ראשונה, אך שיזהר הרבה שלא יבוא לידי הפחה, כן כתב הח"י אדם, ומקל מקום נהגין לחלץ השל-ראשי, וגם השל-יד: (ט) וכן ק"ל להסיר הרצועות מפי-היד שלא יבוא לשפשף הניצוצות בהם: ב (יג) בלא תפינה. ורוצה לומר, או צריך להלצין ברחוק ד" אמות, אכל אם הוא בתפינה, הרי תפינה היא רשות לעצמו ובית-הכסא שלמעלה רשות לעצמו ואין לו דין בית-הכסא כלל, כמו שיתבאר בסימן פג. ומותר לבגס בתפלין שעליו: ומקל מקום קדם שישתין צריך להלצין לדברי הכל כמו בשאר בית-הכסא קבוע, פן מסיק המגן אברהם, כמה דברים אמורים, להשתין, אכל לצשות צרכיו, משמע מדברי הבית-י"סוף דיש להחמיר לחלץ ברחוק ד" אמות במקום שרוצה לעשות צרכיו, (י) אפלו נפנה במקום שאינו בית-הכסא כלל אלא כחצרו או על-פני השדה: ג (יד) בית-הכסא עראי וכו'. פ"ה, הא דאמרינן לעיל דמותר להשתין בו בתפלין שבראשו הינו במקום שאין בו צואה, וגם הוא מקום שאין רגליו לפנות שם, ולכן לא גזרינן שמא ינעשה בתפלין, (יז) ואפלו אם הוא מקום צנוע: (טו) בית-הכסא תחלה. ענין בפריי-מגדים דסבירא לה דהאי לשון לאו ופ"ה, דאפלו מותר מפקה ומשתין מקל מקום עראי וכו': ד (טז) אם הם בחיקו וכו'. דהו"ל ליכא למחש משום ניצוצות וגם משום שמא יפלו ממנו, ומותר בין בבית-הכסא קבוע (יז) ובין בעראי: (יז) או בכדו בידו. צריך עיון, דבסעיף א כתב "אפלו תופס אותם בכדו אסור". וענין כ"ז ומגן אברהם שפ"ה חקו בזה מאד. ובבאר הג"ה כתב דע"פ זה שהוא מבע"ל התרומות הוא שיטה אחת החולק על הא דסעיף א, וסבירא לה דבכדו וכו' תו לא חשיבין לשפשף הניצוצות, וכן הכריח בספר מאמר-מנדכי, ובקשו"י בכדו (יג) לכלי עלמא מותר: ה (יח) לבית-הכסא קבוע. (יז) נקט קבוע משום ספק, לאשמעינן דאפלו בקבוע מוכיני התפלין עמו משום שמירה, אכל אין-הכינמי דאפלו באינו קבוע כלל צריך לחלץ ברחוק ד" אמות במקום שרוצה לפנות, וכדלעיל בסוף סעיף קטן יג, וכן מה דנקט לצשות צרכיו, גס"פ משום רבואת דספק, אכל באמת הוא הדין להשתין צריך לחלץ ברחוק ד" אמות וכדלעיל בסעיף א: (יט) וטוב להחמיר. המגן אברהם מסיק דמדינא אסור לבגס לבית-הכסא בתפלין, דלא גרע מן-רחוק. לקמן בסימן מה סעיף ב, וענין בפריי-מגדים ובמאמר-מנדכי שכתבו דמכרי הר"א"ש לא משמע הכי, גם

שער הציון

(ג) עלת-תמיד ואלתי דבה: (ד) רמב"ם ובית-י"סוף: (ה) פריי-מגדים: (ו) בית-י"סוף: (ז) מנג'ראברהם ופריי-מגדים: (ח) מסתימת לשון הרמב"ם, וכן משמע בשלחן-ערוך על הג"ה, אכן מצאתי בסוף הסימן בפריי-מגדים שצ"ח להסיר בשם האלה רבה: (ט) מישויות-ע"ק: (י) הג"ה: (יא) הג"ה: (יב) משי"י: (יג) מנג'ראברהם: (ד) מאמר-מנדכי:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הלכות תפילין סימן מג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

דאי בבית הכנסת צראי, חולץ ומשתיק לאלמפר⁸³.

3 ומבואר בביה"ל (ד"ה ובבית הכנסת) שהוא הדין לענין תפילין של יד, אלא שאין חיוב לחלצן לגמרי, ודי להסיר את הכריכות מעל קף ידו כדי שלא יבא לשפשף בהן.

[משנ"ב ס"ק יב]

ומכל מקום נוהגין לתלץ השלי"ראש⁸⁴.

4 מבואר בדבריו שבעיקר הדין מסכים עם השו"ע שבבית הכנסת עראי מותר להשתין בשתפילין בראשו, ואף שכתב לקמן (סי' מה ס"ק ה) שאסור ללבוש תפילין בפני אדם ערום, ביאר השבילי דוד (סי' ג) שבאן מדובר שבגדיהו מפסיקים בין התפילין לבין הערוה, ואינו נחשב כעומד ערום בפני התפילין. ובשו"ת ציץ אליעזר (תי"ח סי' ד) כתב שחמור יותר לעמוד ערום בפני מצוה מאשר להשתין בפניה. ואף לדעת הרמ"א חיים (פאלאגני, סי' ערה אות ג) והכה החיים (שם ס"ק מב) שכתבו שאסור להשתין בפני נרות שבת, מימ תפילין הרי מונחות עליו כל יום, וגם מצוה כמה פעמים ביום שצריך להשתין ויש סכנה אם ימנע מכך, ולפיכך לא נהגו להצריכו לחולצן. ועוד, שבנרות נראה שנהנה מאורן לצורך ההשתנה, וזהו ביוזן, מה שאין כן בתפילין שאינו נראה כמשתמש בהן.

[משנ"ב ס"ק טז]

וגם הש"ך נכון להסיר הקציעות מכף היד שלא יבוא לשפשף הקציעות בקמס⁸⁵.

5 ובאופן שצריך להשתין ויש אנשים הרואים אותו, כתב הערוך השלחן (סי"ד) שעליו להסיר אפילו את התפילין של יד מעליו, שאם לא כן יש בכך חילול ה', ויש לגעור בו.

[משנ"ב ס"ק יג]

אבל אם הוא בתפילה, הרי התפילה היא לשות לעצמו ובית הכנסת שקמעה לשות לעצמו ואין לו דין בבית הכנסת כלל, כמו שיתבאר בסיומן פג⁸⁶.

6 שם כתב (סי' יא), שאין מקום זה חשוב בבית הכנסת כלל, בין אם יש לו מחיצות מלמעלה על הגומא, ובין אם לאו.

[משנ"ב ס"ק יז]

הגם הוא מקום שאין רגילין לקנות שם⁸⁷.

7 ולענין מי שחלץ תפיליו קודם שנכנס לבית הכנסת של ומנינו, האם צריך לברך בשחזור ללבושן, דעת הגרי"ש אלישיב (אבני ישפה ח"א סי' ה) והגרי"ח קניבסקי (מאור עוז ח"ב עמ' תשפא) שאם בית הכנסת זה מוכן גם לעשיית צרכיו, שייכת בו גזירת חו"ל [המבוארת בשו"ע סי' א] שמא יבוא להתפנות, ועל כן אסור להיכנס לשם עם תפילין, וכיון שבכניסתו הוא נדחה מקיום המצוה, צריך לחזור ולברך.

[משנ"ב ס"ק יח]

צריך עיון, דקציעה א קמב "אפלה תופס אוקס פקגדו אסור". וצנן בט"ו ומגן אברהם שנתחקה בזה מאד⁸⁸.

8 הט"ו שם (סי' ד) תירץ, שמה שכתב השו"ע בבגדו בידו היינו לענין הפסק, כלומר שהתפילין בחיקו ומפסיק בין חיקו לערוה בחגורה, או שהתפילין תחת בגדו והוא אוחזן בחוץ על בגדו שלא יפלו למטה, שאז לא חוששים שמא יקח ידו משם לקנה הניצוצות. והמג"א שם (סי' ח) תירץ, שיש לומר שבאן מדובר שקשורות התפילין בבגדו, שאף אם ישפשף בידו לא יפלו, וכמו שהביא בשמו המשגיב להלן.

[משנ"ב ס"ק יט]

המגן אברהם מטיק דמדינא אסור לקנס לבית הכנסת בתפילין⁸⁹, דלא גרע מקרחק⁹⁰.

9 ולענין הליכה עם תפילין במבואות המסונפות, כתב להלן (סי' כ) שכיסוי מועיל לזה.

10 והוסיף המג"א שם (סי' ט), שאדרבה הלא בית הכנסת חמור ממרחץ, שהרי קיימא לן שבית הכנסת חרש אסור לקרוא בו קריאת שמע, וכפי שפסק השו"ע לקמן (סי' פג סי"ב), ואילו מרחץ חרש מותר לקרוא בו קריאת שמע, כמבואר בשו"ע לקמן (סי' מה סי"א).

[משנ"ב ס"ק כ]

וענין בפרימגדים ובמאמר מרחק כי שכתבו דמדינא ה"א ש לא משמע דכ"י⁹¹.

11 ולעיל (סי' א) כתב בפשיטות דדברי המג"א, שאף שלא לצורך אסור.

הלכות תפילין סימן מג מד

ביאורים ומוספים

(משניב ס"ק כ)

אָבֵל לֹא בִשְׂמָאלוֹ, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיף לְקַנֵּת בְּהֵאָרְבֵּי.

(12) ולענין איטר, כתב הפמ"ג (משב"ז סי' ג ס"ק ט) בדעת הט"ו (שם) שיאחו את התפילין ביד ימין שלו שהיא שמאל של כל אדם, שהרי בה לא יבוא לקנח. ולפי זה, באופן שבו יכול האיטר לקנח באיזה יד שירצה (כמובא במג"א שם ס"ק ח), אסור לו לאחו את התפילין בשתי ידיו, כיון שבשתיהן יש לחוש שמא יבוא לקנח.

(משניב שם)

קָנַח הַרְמֵי"ע סִימָן נט, דְּמִתְקַר לְקַנֵּס בְּתַפְלִין לְמַבְאֵאת הַמְטַנְפֹת אֶפְלוּ לֵשׁ שֶׁסָּם מְקוֹם מְטַנְפֵי הַקְּרִיָּא, וְטוֹב לְכַסּוֹתוֹ בְּכוֹבָעִים.⁽¹³⁾

(13) ואף לכסותו בידו, כתב לעיל (סי' כה ס"ק ח) שמועיל.

(משניב שם)

וְהַתְּלָאֲבָהֶם מְצַדֵּד לְזִמְרָא, דְּקָשִׁיזֵדֵעַ שֶׁיִּכְנַסֵּה דְרָךְ מְבֹאֵאת הַמְטַנְפֹת לֹא יִנְחֵם בְּבִיתוֹ אֶלָּא בְּבֵית־הַקְּנֵסֶת, אוֹ שֶׁיִּנְחֵם בְּבִיתוֹ.⁽¹⁴⁾

(14) לעיל (שם) כתב שאם יודע שיהיה עליו ללכת דרך מבואות המטונפות, ייחון בחצר בית הכנסת, ורק אם אי אפשר לו, ייחון בביתו ויכסה אותו בכובעו או בידו.

(משניב שם)

יִכְסֵם מְבֹאֵאת הַמְטַנְפֹת⁽¹⁵⁾ וכו', וְכָל שְׂאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְכַסּוֹתָם מִיָּטֵב שֶׁיִּנְחֵם בְּבֵית־הַקְּנֵסֶת.⁽¹⁶⁾

(15) ולענין החלפת חיתול לילד או להושיבו לעשות צרכיו, דעת הגרי"ש אלישיב (קונטרס הלכות תפילין סמ"ט-ג) שיש להקפיד שלא לעשות זאת מול דברים שבקדושה. וראה מה שכתבנו לקמן סי' מה ס"ק ה.

(16) ורחובות שיש בהם פחי אשפה, דעת הגר"ש איערבך (משניב ביצח יקרא) שאין להחשיבם כמבואות המטונפים, מאיך, דעת הגרי"ש אלישיב (קונטרס הלכות תפילין סמ"א) שפחי אשפה גורמים לרחוב להחשב כמבואות המטונפים. ובשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ד תשובה יח) חילק שאם גוף הפחים נאכל על ידי האשפה, דינם כגוף של רעי וממילא הרחוב נחשב למטונף, אך אם לא התאכל גוף הפח על ידי האשפה, הרי הוא נחשב למכוסה.

(משניב שם)

וּמִשְׁמַע שֶׁסָּם דְּהִלָּת הַיָּהוּד שֶׁכְּרַצְעוֹת אֵין צָרִיף לְכַסּוֹת, שֶׁהֵם דְּרָךְ קְשִׁיזֵה לֹא דְרָךְ קְתִיבָה.⁽¹⁷⁾

(17) אמנם, לענין החיוב לעשותן לשמה, ושארן לעשותן על ידי איש וקטן, כתב בבית"ל לעיל (סי' לט ס"ב ד"ה בכל תקון עשיתן) שבכלל 'כתובה' הם כמו השי"ן של ראש. (וראה מה שכתבנו שם, אם מקומות קשר הדלי"ת והיו"ד נחשבים כקדושה עצמה, או שמא רק ב'תשמיש קדושה' בשאר הרצועה.)

(ביה"ד ד"ה ומנחם)

דָּאָם הַגְּלִי תֵּהָ טַחְפָּה⁽¹⁸⁾ חֲשִׁיב הַגְּלִי אֶהֱל לְהַפְסִיק בִּינָם לְקַרְעֵה וְמִתְר לְהַפְסִיק בְּבִיתוֹ עַל־גַּבִּי קְרַקְעָה.⁽¹⁹⁾

(18) לענין ישיבה על גבי ספסלים שיש תחתם תיבה שבתוכה תפילין, כתב במשניב לעיל (סי' מ ס"ק יג) שצריך שיהיה טפח פניו בתוך התיבה, ואילו כאן לענין הנחת התפילין על גבי קרקע, משמע שמוספיק אם יש בכלי טפח, ולא צריך שיהיה חלל טפח פניו.

(19) ואם נפלו כשהן בנרתיקן, כתב במשניב לעיל (שם ס"ק ג) שיתן פרוטה לצדקה, ולא חילק אם יש בנרתיק טפח או לא (אלא שאכן מדובר בהנחה שאינה בויון כנפילה).

(משניב ס"ק כה)

וְשָׁרֵר קְרִימֵם⁽²⁰⁾ וְתַבְּסִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן שְׂמֹתֵי, אִם הֵם בְּקִיסֵי שָׂרִי לְהַנְיִסֵן, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבִעֵינָן דְּנָקָא תִּיק בְּתוֹךְ תִּיק אִם צָרִיף לְקַנֵּס לְבֵית־הַכְּסָא.⁽²¹⁾

(20) ולענין הכנסתם לבית הכסא של ספרים שנעשו בכח החשמל, הורה הגרי"ש קרליץ והגר"ח"פ שיינברג (גני הקודש פ"ד הע' כז) שיש להקל כשמכוסים בכיסוי אחד, אמנם דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ש וואזנר (גני הקודש שם) שגם בספרים כאלו יש להצריך שני כיסויים ואין להקל מטעם שלא נעשה בכח האדם, וכן הורה הגרי"ח קניבסקי (שם עמ' רס תשובה כז) לגבי המשמש בחור שיש בו ספרים המודפסים בצילום על ידי מכונות, שנכון לשימם בכלי בתוך כלי, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קסב) לגבי שכפולים או עיתונים שיש בהם דברי תורה שנכתבו על ידי יראים, שטעונם גניזה, אך הביא המשניב לעיל (סי' מ ס"ק ד) בשם שו"ת חוות יאיר (סי' קפד) וסתם בדבריו שנטה להקל לשמש בחור שיש בו ספרים מודפסים, בשעת הודוק כשאין לו במה לכסותם (והוא שלא כמבואר בחות ואיר שהיקל רק כשהודפסו על ידי נכרים שאינם מתכוונים לקדש את השם).

ולגבי עיתונים שיש בהם פסוקים או מאמרי חז"ל שנכתבו לצורך מליצה והם כתובים באותיות מרובעות של דפוס, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' תקנ) שראוי להיוהר בהם וגם לא להכניסם לבית הכסא, ובשו"ת אגרות משה (יריד ח"ב סי' עז) כתב לגבי עיתונים שרובם כותבים דברים שאינם ראויים להיכתב, שאין איסור להכניסם לבית הכסא, ואף אם נכתבו בכתב אשורית, אמנם בשאר דברים ראוי להחמיר, (ודעת הגר"ש איערבך בזה, ראה בהערה הבאה).

ולענין קדושת ספרים שעדיין לא למדו בהם, כתב במכתבי החפץ חיים (מכתב פג) לגבי ש"ס שעדיין לא למדו בו, שמותר לקרוע ממנו דפים על מנת לצלמם לצורך הודפסה, מפני שאין ההדפסה נחשבת אלא כהזמנה, וקיימת לן שהזמנה לאו מילתא היא (כמבואר בשו"ע לעיל סי' מב ס"א ובמשניב שם ס"ק ח). וביאר הגרי"ש קרליץ (ויקרא דאורייתא עמ' מא) שהחפץ חיים לא התיר אלא לתלוש דפים מהספר, אבל לא התיר בויון בגוף הספר עצמו. ובשו"ת אבני נזר (יריד סי' שעז) כתב, שרק ספרים של תורה שבעל פה אין מתקדשים כשלא למדו בהם, אבל ספרים של תורה שבכתב יש להקפיד בקדושתם גם קודם שלמדו בהם, מפני שהדפסתם עדיפה מהזמנה.

ולגבי גליונות של ספרים חדשים בכתב יד, כתב המשניב לקמן (סי' שלד ס"ק א) להקל בקדושתן, מפני שנחשב כהתנו עליהן, וכן מטעם שיהזמנה לאו מילתא, וכן כשקורח בספרים לצורך כריכתם ונעשים פירושים מדפי הספר ולא מן האותיות, דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי (גני הקודש פ"ח הערה יב ו-כ), שאם עדיין לא למדו בספרים אלו מותר להשליכם לאשפה, אבל כשהותן גליונות מספרים חדשים שעדיין לא למדו בהן, הורה הגרי"ש אלישיב (שם ס"ז) שאין לזרוקם לאשפה אך אינם טעונים גניזה. ודעת הגרי"ש קרליץ (שם) שאם עוטפם היטב מותר גם לזרוקם לאשפה.

ולחניה על גבי קרקע ספר שעדיין לא למדו בו, דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ח"פ שיינברג (גני הקודש שם הע' יט) שאין לבותו בכך, ומי"מ אין צריך להניחו בגובה טפח, ודי לחצוץ בדף, וכן הורה הגרי"ש קרליץ (ויקרא דאורייתא עמ' לט) שבשעת הרתק אפשר להניחם בהפסק כל שהוא. אמנם הגרי"ח קניבסקי

המשך במילואים עמוד 9

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הלכות תפלין סימן מג מד

באר הגולה

א ואוחזן (י) (כ) בימינו יבכבדו כנגד לבו, ליהנהר שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפה, וכשייצא מרחיק ארבע אמות ומניחן: ו' הנה לבוש בתפלין והצריך לבית הכסא בלילה או סמוך לחשכה, שאין שהות להניחם עוד אחר שצא, לא יקנס בהם (כא) גלולין בכבדו * ואפלו להשתין מים * בבית הכסא קבוע, אלא ביצר יעשה, חולצן * ומניחין בקלי (כג) אם היה בו טפח או בקלי שאינו פלין אף על פי שאין בו טפה, ואוחז הקלי (כד) בידו ונקנס: ז' במה דברים אמורים, בבית הכסא שבשדה, אבל בבית הכסא שבבית לא יכניסם (נד) קלל בין שיכול להניחם במקום (יז) [יח] (נה) המשמור: ח' אם שבת תפלין בראשו ועשה בהם צרכיו, מניח ידו עליו (נו) עד שיגמר עמוד (יט) הראשון, ויצא וחולצן וחזר ונקנס: ט' ומת (כז) לרופא לקח עביט של מי רגלים בידו ותפלין בראשו, והעליף נפש וקמיר לעצמו:

מד אסור שנה בתפלין, ובו סעיף אחר:

א כל זמן שהתפלין בראשו או בדרועו אסור לישן בהם * אפלו שנת (א) עראי, אלא אם הניח עליהם

א נכנס בו וסכה
ב שם פקדא

שערי תשובה

[ט] המשמור. עכ"ט. ובא"ר בשם תשב"ץ ותפלין וקבצים שיש בהם שמות צריך לתן תיק בחוף תיק אם צריך לקנס לכה"כ, ונקנו לקנות כלים של עור, וכי"ד יתכן רוב קמ"ט מחסה בעור מסר וע"ש בשם ש"ג בקמיעין שעושין להניקות מחפזי ומקוק עליהם אוחזות של שם צ"ע. ובא"ר רמב"ם הטעם לפי שהוא מקוקה ולא מתיבה, ונראה דאיתן שפולבישין תתינוקות בקמיע שכתוב שמות בקלף צריך לזהר שיהיה עלי בתוך בלי, בין שהתינוקות נונים בהם בעודם עליהם, ועין בסיומן רמב"ם

[י] ומשמע בנקרא וכל הני שרייתא אינן אלא בתפלין שלובשן כל היום כפיס לא יכניסם, אבל להשתין בבית עראי אם הם בכיסין שריי אף להקבצים, מיהו אם הם בכיסין שריי להכניסן, חוץ מס"ת שאסור, מ"א: (יב) הראשון, דעמוד החזר מביא האדם לידי נקלון

באר הגולה

מדאוריתא, כמו שכתבו תלמידי רבנו יונה, ולא גרע מיום סרוחם או מי משנה וכו' הקבאר בסיומן בו דרינו בעוה"ע י"ש. והפסד דלענין זה לא מחלקינן ביה וכלל גוני ספר להשתין בו בתפלין שעליו, ולא תישן בו שפא יפנה בו בין דאינו מנהיג רק להשתין, ואין לאסר מטעם המירגלנים גופא כיון דהוא מותר שם דינו כצוה"ה, דהו"ה אינו, דאי"ן קא מירגלנים פגד העמוד ג"ס בין דינו כצוה"ה, דאפילו הקב בבית הכסא עראי מתר להשתין בתפלין שבראשו, ואפלו בקבוע היה מתר אי לא דתנישין שפא יפנה בהם, ואי"ן אפטר דכהו לא תישן שפא יפנה ומת: * ואוחזן בימינו. עין במשנה ברורה מה שקבנו בשם הרמ"ע להקל והרבי"ד מהמיר. ובספר אור זרוע אשר זכינו מקובל לאודי משמע בהרמ"ע, דכתב בסיומן תקפו דמתר לעבר בבית הכסא לפי דרכו שלא לערוך קביו ותפלין בראשו; ומשמע מלשונ' שהוא מתקל בין אם הוא עובר או שהוא מקבץ עצמו להיות שם. וכן יש לכתב הנה קשית המגן אברהם בעיניו קטן ט מן הרוח החולץ, כמו שכתוב סימן מה סעיף ב, ואף על גב דלענין דברייתא לא מחלקינן בין מהלך או עומד בבית כו ע"ב, לענין זה מחלקינן: * ואפלו להשתין מים. ודעה לומר, כפי שכתב או בעפר תחת דליקא משום ניצוצות, וכדלעיל בסעיף א: * בבית הכסא קבוע, והוא הדין לענין בית הכסא עראי ותפלין שבראשו וביאר מהר"ם בנעט על המדריכות: * ומניחין בכלי אם היה בו טפח וכו'. עין במשנה ברורה. והמגן אברהם הביא עוד בשם רש"י, דאם הפלי היה טפח¹⁴⁸ חשיב הפלי אהל להפסיק בינים למרקע ומתיר להניחם בביתו עלי גביו בקרקע¹⁴⁹, ובכלי שאינו פלין אפלו פחות מטפח: * אפלו שנת עראי. דלא כמרא"ש ור"י שפתיחין שנת עראי. ובבאר הגר"א ברש"י הסימן משמע שדעתו לפסק דמקום להקל, אך לדעתו לא מקרי שנת עראי כי אם כדי הלוך ק' אמה, ואף כנה דוקא אם היום ראשו בין ברבוי

באר היטב

לקנס להשתין וכו', לרבותא נקט להשתין אפי"ן שהוא חזיר של אדם אפי"ן אסור לקנס וכ"ש שלא לערוך, עמ"א: (י) בימינו. אכל לא בשמאלו מפני שצריך לקנח בה כמ"ש סימן ג, והקא ליכא ניצוצות כיון שמניח בבית הכסא מסתמא עושה צרכיו מושב, כתב הרמ"ע סימן נט דמתר לקנס בתפלין למבואות המטנפות אפלו יש מקום מטנף להרוא, וטוב לכסותו בכובע, ואם רוצה לחלצן ולחזר ולהניחן שרי, עמ"א: (יז) המשמור. משמע אפלו בכיס לא יכניסם, אבל להשתין בבית עראי אם הם בכיסין שריי אף להקבצים, ומ"א: (יב) הראשון, דעמוד החזר מביא האדם לידי הרהור וסילון החזר מביא האדם לידי נקלון:

משנה ברורה

מדברי רב האי לא משמע הכי, עין שם, ובספר האשכול בשם הגאון משמע כתרצו דהפגן אברהם ע"י"ש: (כ) בימינו. אכל לא בשמאלו, מפני שצריך לקנח פה¹⁵⁰, כמו שכתוב בסיומן ג, והקא ליכא למחש לניצוצות שיבוא לשפשוף ביד שאותו בה התפלין, הדין שמניח בבית הכסא קבוע עושה צרכיו מלשב. כתב הרמ"ע סימן נט, דמתר לקנס בתפלין למבואות המטנפות אפלו יש שם מקום משנף להרוא, וטוב לכסותו בכובע¹⁵¹, ואם רוצה לחלצן ולחזר ולהניחן שפיר דמי. והמגן אברהם מציד לומר, הקשידע שיקנס דנהו מבואות המטנפות לא יניחם בביתו אלא בבית הכנסת, או שניחם בביתו¹⁵² ויכנסם במבואות המטנפות¹⁵³. ונסתפק המתן צית"ה שקל דאפשר דצריך לכסות גס"פן הרצועות וכל שפן שלש כריכות שעל האצבע, ובתשובות דרב"ז חלק ד סימן לו משמע גס"פן ששוכר דמדינא צריך לכסות התפלין במקומות המטנפות, וכל שאי אפשר לו לכסותם מושב שניחם בבית הכנסת¹⁵⁴, ומשמע שם דהדקל והידי שברצועות אין צריך לכסות, שהם דנהו קשינה לא דנהו פתיכה¹⁵⁵, עין שם: ו (כא) גלולין בכבדו. ודעה לומר, (טו) מה שהתר פסיעין הקודם לענין בימינו בכבדו, דוקא כשיש לו שהות להניחם עוד אחר כך, לא הטריווחו להניחם בכלי, מה שאין כן באין שהות: (כב) אם היה בו טפה, אבל קשין בו טפה, בטל לגבי התפלין, כיון שהוא פלין ואסור להכניסם לבית הכסא: (כג) בידו ונקנס.

שלא יטלו אותם עוברי דרכים [גמרא ע"י"ש]: ז' (כד) קלל. משמע (טז) דאפלו כפיס לא יכניסם. ועין במחצית השקל שכתב, דאם הם בכיסין ונותן כפיס התפור במלבושו, דאוחז ביס אינו פלין וידי גלי תוף גלי ומתיר: (כה) המשמור. (ושאר ספרים¹⁵⁶) וכתבם שיש בהן שמונת¹⁵⁷, אם הם כפיס שרי להכניסן, (יח) ויש אומרים דבענין דוקא תיק בחוף תיק אם צריך לקנס לבית הכסא¹⁵⁸, וכדלעיל לענין תפלין; וספרותורה אסור בכל גוני. וכתב בשערי תשובה, דאוחז הפולבישין תתינוקות בקמיע שכתוב שמות בקלף, צריך לזהר שיהיה עלי בתוך בלי, כיון שהתינוקות נונים בהם בעודם עליהם¹⁵⁹; ח' (כו) עד שיגמר. דעמוד החזר מביא האדם לידי הרהור, וסילון החזר מביא האדם לידי נקלון: ט' (כז) לרופא לקח עביט של מי רגלים בידו ותפלין בראשו, והעליף נפש וקמיר לעצמו:

א (א) עראי. דנזינן (ב) שפא יבוא להפיה בהם, ועל ידי הפחת הסודר עליהן

שער הציון

(טו) לבושי שני: (טז) מגן אברהם: (יז) מגן אברהם, ועין בפרי מגדים דאפלו בבית הכסא שבבית, והגרי"ד מחמיר ובדב"ז משמע להקל: (יח) אליה רבה: (יט) מפרי מגדים: (כ) מפרי מגדים:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

מילואים הלכות תפילין סימן מ המשך מעמוד קודם

(משמת אברהם היא עמי' לג) שאסור.
(21) והגרי"ח קניבסקי (הלכות מוזהר סי' רפו שע"ח ס"ק ז) כתב בשם החו"א לפקפק על היתר זה, וכן כתב בספר ארחות רבנו (ח"א עמ' צה), שהחזו"א הצריך לתלות על נתיק המוזהר מטלית שלא ייחדו אותה לבסו המוזהר.

[ביה"ל ד"ה בית]

אך אם שני הפסוקים היה צוה שלא היה מנסה רק למעלה ולא לפשה, צריך עיון קצת, והפוסקים לא הוקירו חלוק כנה"כ.
(22) ובמשני' להלן (ס"ק יא) התיר להניח תפילין על המיטה תחת שני כריס, אף על פי שאין הכריס מכסים את התפילין מלמטה.

[ביה"ל ד"ה אסור לשמש]

עין במשנה קרויה והוא הדין לעשות בו צרכי"כ.
(23) ולענין להיכנס לבית הכסא עם תפילין, כתב במשני' לקמן (סי' מג ס"ק כד) שמשמע שאפילו בבית לא יכניסו, אלא רק בבית בתוך כלי.

[ביה"ל ד"ה אפילו]

וקל"ש צ"ע אם צ"ע צריך ספר נעשה כלי בתוך כלי, כן מוכח מן הרמב"ם.
(24) כוונתו, שמדברי הרמב"ם (פ"ד מהל' תפילין הכי"ח) המובאים להלן (ד"ה ואם אשתו), שאם מניח את התפילין כלי בתוך כלי תחת הכר, מותר להניח שלא כנגד מראשותיו אפילו כשאשתו עמו במיטה, מוכח שהאסור להניח את התפילין כנגד מראשותיו נהג אף באופן שיש כלי בתוך כלי מלבד הכר, ולמרות שנחלקו האחרונים על הדין הראשון, וסוברים שכשאשתו עמו במיטה מותר להניח את התפילין כלי בתוך כלי אף בלא הכר, כמבואר בביה"ל שם, מימי בדין השני לא מצינו שנחלקו, וכולם מודים שאסור להניח כנגד מראשותיו אף בשיש כלי בתוך כלי מלבד הכר.

(16) שכתב שאם יש במחיצה נקבים וחלונות בעין סריגה, אסור לאדם לשמש מיטתו ביום שאין הספרים מכוסים מן העין, והובאו דבריו במשני' שם (ס"ק כה). וכתב המשני' שם, שבספר נהר שלום ובספר תוספת ירושלים פקפקו על דברי המג"א, ומשום כך אף על פי שלכתחילה טוב לכסות את הספרים שלא יהיו נראים, מינ' במקום הדחק יש לסמוך על דעת המקילים.

[משני' ס"ק ז]

לאו הנקא פליס, דהוא הדין שג"י כסויין⁽¹⁷⁾, ואם פליש טלית או שצ"ע פסויין⁽¹⁸⁾ וכו', דהוא הדין כמזוזה הקבועה לקנים כהדר⁽¹⁹⁾ צריך כלי בתוך פליין⁽²⁰⁾ וכו', וצ"ע דהדין הניקא פתיק שקלה, קת"ר⁽²¹⁾.

(17) ואף בשבת כתב לקמן (סי' שטו ס"ק ז) שמותר לכסותו, ואין בזה משום איסור עשית מציצה המתרת בשבת.

(18) והכופל סדין לשניים ומכסה בו, צידד הא"א (בוטשאטש, סוף סי' רמ) שנחשב לשני כסויים ואין צורך עיר כסוי. והגרי"ח קל"ץ (חוט שני יום טוב עמ' שג) הורה שהוא נחשב לכסוי אחד וצריך להניח עליו כסוי נוסף.

(19) ובחז"ל אחר שפתחו פתוח ונראה מרחוק, צידד בביה"ל לקמן (סי' רמ ס"ז ד"ה אסור) להקל, והביא שכן צידד הנהר שלום. אכן הפתחי תשובה (י"ד סי' רפב ס"ק ט) כתב בשם הפנים מאירות להחמיר, ומי"מ הסיק הביה"ל שהמיקל בזה אין למחות בידו.

(20) ולגבי מקום שיש בו טינף בגין שהינקות מצויים בו, כתב השר"ע (י"ד סי' רפו ס"ה) שטוב לכסות שם את המוזהר. וכתב הפתחי תשובה (שם ס"ק ז) בשם ה"ד קטנה, שזה רק באופן שהטינף מודמן במקרה, אבל אין לעשות בקביעות דבר בויון נגד המוזהר ולסמוך על הכסוי.

ולעמוד מול שם של קודש, כששוקו מגולה, הורה הגר"שו אויערבך

הלכות תפילין סימן מג מד המשך מעמוד ג

[וראה מה שכתב בשו"ת מנחת יצחק ח"א סי' יז-יח].

[משני' ס"ק כה]

וקתב בשערי תשובה, דאיתן המלבישין המיניקות קמיע שקתוב שמות פקלף, צריך לזהר שיהיה כלי בתוך כלי, כיון שמהיניקות נקנים בהם בעודם עליהם⁽²²⁾.

(23) אמנם, לענין קמיע מכתבי הקודש המחופה בעור או בדבר אחר, כתב לקמן (סי' שא ס"ק קא) שאין צורך להסירו כשכא להיפנות (אלא ששם לא הוכר שיש בו שמות).

[משני' ס"ק כז]

והוא הדין ככל אד"ס⁽²⁴⁾.

(24) ולגבי הרועה להוציא זבל על ראשו, כתב לעיל (סי' מא ס"ק ג) שאם יסלק את התפילין של ראש אף שישאיר את השל יד מותר, אבל להוציא הזבל על ידו כשהוא לבוש בתפילין של יד, יתכן שאף אם הן מכוסות יש בכך ביוק להפילין שעליו.

(ארחות רבנו ח"א עמ' רנה) הורה להניח את ספריו רק על כסא וכו', ולגבי דפים של מראי מקומות שהם כסימנים בלבד ומי שלא כתבם אינו מבינם, כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ב סי' עה) שאין בהם קדושה.

(21) ודברי תורה שאין בהם שמות, כתב הגר"שו אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ב דבר הלכה אות לג) שאין איסור להיכנס איתם לבית הכסא אלא כשהם מגולים, אך לא כשהם מכוסים ומנוחים בבגד, ואפילו אם מכוסים בכסוי אחד, ודברי תורה המכוסים ומנוחים בתוך כיס הבגד, הרי הם כמנוחים בכלי בתוך כלי, ולכל הדעות מותר להיכנס איתם לבית הכסא אפילו לעשות צרכיו.

(22) ושטר שכתוב עליו שם בלע"ז, וכונן שטר דולר, כתב הגר"שו אויערבך (שם) שמותר להבניסו לבית הכסא, משום שלדעת הש"ך (י"ד סי' קעט ס"ק יא) שם הכתוב בלע"ז אין בו קדושה, וכן כתב המשני' לקמן (סי' פה ס"ק ז) שמותר למהך שם הכתוב בלע"ז.

הלכות תפילין סימן מד מה המשך מעמוד 146

ולגבי הישן כל הלילה שלא בשכיבה, הורה הגרי"ש אלישיב (פניני תפילה עמ' ז), שאם כך הרגלו, וכן הנוסע במטוס שישן בלילה שלא בשכיבה, נחשב לשנת קבע וצריך לברך ברכות התורה.

רצונו לישון שינה מוגבלת, וכמו מי שכבר ישן בלילה וקם ללמוד אך חזר לישון קצת עד שיאיר היום, כיון שהכביל את עצמו בשינה אפילו שישן על מיטתו נחשב כעראי.

